

Suyu Aşan Kılıçlar

Kemal Ramazan Haykıran

İstanbul, Ötüken Neşriyat, 2022, 119 sayfa, ISBN: 978-625-4082-73-3.

Doğukan KARAKUŞ*

Moğol istilası, Türk tarihinin vahim olaylarından biri olsa da, özellikle Anadolu Türklüğünün batıya yönelmesine ve buraları kendisine yurt edinmesine âdetâ önyak olmuştur. 13. yüzyılın başından itibaren Cengiz Han komutasında hızla büyüyen Moğol İmparatorluğu, Cengiz Han'ın ölümünden sonra da büyümeye devam etmiştir. Moğollar 1230'lu yıllardan itibaren Anadolu sınırlarına dayanmışlardır.

Anadolu Selçuklu Devleti ise bu dönemde en kudretli dönemini yaşamaktadır. Dirayetli sultan Alaeddin Keykubad, Moğol tehlikesini uzun süre ülkesinden uzak tutmayı başarmıştır. Onun ölümünün ardından ülkede iç karışıklıklar baş göstermiş ve Moğollar da bu karışıklıklardan yararlanarak Anadolu'yu istila etmişlerdir. Anadolu'nun doğusunda bulunan Türk obaları Moğol istilasına ile batıya göç etmiş ve buraları kendilerine yurt edinmişlerdir.

Gelecekte Osmanlı İmparatorluğu'nu oluşturacak Kayı aşireti de Moğollardan kaçarak Selçuklu'nun batı uçlarına yerleşmiş bir obadır. Beyliğin Ertuğrul Gazi'nin ardından Osman Gazi'ye geçmesiyle gaza faaliyetleri de hız kazanmaya başlamıştır. Bununla beraber Selçuklu Devleti iyice zayıflamış, tahtta bulunan sultanlar ise âdetâ bir Moğol valisi hâline gelmişlerdir. Osmanlı'nın kuruluş yılı hakkında çeşitli görüşler olmakla birlikte 1299 ve 1302 yılları ön plana çıkmaktadır. Neticede 14. yüzyılın başında kurulmuş olan beylik, kısa sürede büyüyecek ve bir imparatorluğa dönüşecektir. Kemal Ramazan Haykıran, *Suyu Aşan Kılıçlar* adlı eserinde Osmanlı Beyliği'nin devlete ve imparatorluğa dönüşüm sürecinde etkisi olmuş bazı devlet adamları ve gazilerin hayatları hakkında bilgiler vermektedir.

---

* Lisans Öğrencisi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Tarih Bölümü, İstanbul, karakusd@gmail.com

Osmanlı Devleti'nin gelişim sürecinde gaziler çok önemli rol üstlenmişlerdir. Gaziler pek çok gaza faaliyetlerinde bulunmuş, beyliğin sınırlarını genişletmiş ve ele geçirilen topraklarda imar faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Özellikle I. Murad zamanında başlayan devletleşme sürecinde etkili olmuş; Pençik Sistemi, iskân politikası gibi, devletin temel uygulamalarının oluşumunda katkıda bulunmuşlardır. Fethedilen pek çok yerin adının bu gazilerin adı ile anılması gazilerin devletin genişlemesindeki rolünü gösteren bir diğer husustur. Böylece Osmanlı Devleti'nin gelişiminde gaziler, neredeyse Osmanoğulları kadar önemli rol oynamışlardır.

Suyu Aşan Kılıçlar kitabı konunun anlatılış biçiminden dolayı bölümlere ayrılmamıştır. Az evvel kısaca değinildiği gibi Moğol istilasının Türk aşiretlerini batıya iterek bu bölgede Türklüğün gelişmesi, Osmanlı Beyliği'nin kurulması ve gelişimi ile gazilerin bu gelişimde oynadıkları rollerin önemini anlattığı bir giriş bölümü; ardından gazilerden seçilenlerin hayat hikâyelerinin birkaç sayfada kısaca anlatılmasıyla oluşan bir kitaptır. Bu açıdan bakıldığında kitabın temel argümanının devletin kuruluş ve gelişim aşamasında gazilerin üstlendiği önemli rol olduğu kanaatine varılabilir.

Kitapta, Osmanlı'nın kuruluş devri olarak anılan 1299-1453 yılları arasında padişahlara yoldaşlık etmiş paşa, bey gibi unvanlarla anılan ve devletine üstün hizmetlerde bulunmuş 17 gazinin hayatıyla, kuruluş devrinin ve dünya askerî tarihinin en etkili askerî birliklerinden olan *Delilerden* bahsedilmektedir. Kitapta hayatı anlatılan gaziler Akçakoca, Konur Alp, Alaeddin Paşa, Köse Mihal, Gazi Süleyman Paşa, Çandarlı Kara Hayreddin Paşa, Gazi Evrenos Bey, Hacı İlbey, Hacı İvaz Paşa, Gazi Hamza Bey, Timurtaş Paşa, Çandarlı Halil Paşa, Bayezid Paşa, Fakih Yusuf Paşa, Gazi Umur Bey, Yahşi Bey'dir. Yazar, ön sözünde kitabın amacını şöyle ifade etmektedir:

"Bu mütevazı çalışmada; kuruluşun ve fütühat sürecinin adamları olarak tanımlanabilecek ve Osman Gazi'den Fatih'e kadar uzanan zaman zarfında varlık gösteren gazilerin içinden seçilen 17 önemli şahsiyetin kökenleri, siyasi ve imar faaliyetlerini kapsayan biyografilerine yer verilmiş, böylece Osmanlı Devleti'nin kuruluşu ve yükselişinde büyük katkıları olan bu gazileri tek bir çalışma içinde toplayarak hatırlatmak ve tanıtmak amaçlanmıştır."

Öncelikle yazarı, seçtiği konudan ötürü takdir etmek gerekir zira devletimizin ortaya çıkması ve güçlenmesi adına ömürlerini ortaya koyan, bu uğurda onlarca kez savaşa katılan, günümüzde dahi birçok yerleşim yerine isimlerinin verildiği gazileri tanımak tüm Türk milletinin, tanıtmak ise konunun uzmanlarının onlara olan vefa borcudur.

Kitabın amacının, yazarın ön sözünden de anlaşılacağı üzere akademik olarak yeni bir bilgi ortaya koymak olmadığı açığa çıkıyor. Bununla beraber kitapta ele alınan konunun oldukça sade bir dille anlatılmasıyla, okurun yoğun bir bilgi aktarımının getireceği zorluklardan kurtarılarak kitabın içinde kalması sağlanıyor. Yazar, gazilerin hayatını anlatırken sadece onların faaliyetlerinden değil, dönemin dengelerinden de bahsederek okurun süreci devlet tarafından da anlamasını sağlıyor. Kitapta ayrıca, dönemin kaynaklarından yararlanılmış, bunların içerdiği bilgiler yeri geldikçe eleştirilmiştir. Bu da okurun hem dönemin kaynaklarını tanımasını hem de kaynağa dair tüm bilgilerin eleştirel bir süzgeçten geçirildikten sonra kullanılması gerektiğini kavramasını sağlıyor. Kitap zaten içerdiği konu ve yazılış

amacına uygun olarak, yoğun akademik dilden uzak biçimde, ele alınan konuyu oldukça özet bir şekilde anlatarak amacına ulaşıyor.

Bununla beraber kitaba getirilebilecek bazı eleştiriler de mevcut. İlki, devrin en önemli gazilerinden olan, ömrünü savaşlarda geçirmiş Turgut Alp, Abdurrahman Gazi gibi önemli şahsiyetlerden kitapta bahsedilmemiş olmasıdır. Bir başka husus ise, kitabın son kısmında sunulan Deliler Ocağı ile kuruluş ve yükseliş devrinde Osmanlı Devleti'nin gelişmesinde ve birçok savaşı kazanmasında aktif rol oynamış, devletin serhadde ve sınır boylarında istihbarat toplamasını ve buraların güvenliğini sağlamış hatta kitabın bazı bölümlerinde de değinildiği gibi gazilerin soylarının dahi kendi adlarıyla anılarak bulunduğu *Akıncılardan* bahsedilmemiş olmasıdır. Zira Akıncı Ocağı, ortadan kalktığı zamana dek devletin en prestijli askerî birliği olmuş, devlet için ne kadar önemli olduğu ortadan kalktıktan sonra yaşanan olayların ardından daha iyi anlaşılmuştur. Fatih'in iktidarı tam olarak ele almasından sonra gazilerin devlet içindeki rolleri azalacak, onların yerini zamanla Enderun'dan yetişme devşirme kökenli devlet adamları alacaktır.

Sonuç olarak *Suyu Aşan Kılıçlar*, Osmanlı Devleti'nin kuruluş sürecinde gazilerin de ne kadar mühim rol oynadıklarını, onların şahısları üzerinden oldukça sade bir dil kullanarak anlatıyor. Konuya ilgi duyanlar için iyi bir giriş kitabı olacaktır.